

ЯКОВЕНКО Л. І., доктор економічних наук, професор

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОСТВОЄННОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

Нині триває дискусія про поствоєнний соціально-економічний устрій України. Точки зору висловлюються різні – від необхідності формування ліберальної моделі до моделі із посиленням ролі держави. Популярною є теза про необхідність проведення трансформаційних перетворень на зразок економіки Південної Кореї. Зокрема, відомий американський журналіст Девід Ігнатіус у своїй статті у “The Washington Post” пропонує застосувати в Україні модель цієї країни, де після війни 1950–1953 рр. була зафіксована демаркаційна лінія по 38-ій паралелі, і з того часу існує дві Кореї [6].

Республіка Корея – країна з населенням 51,8 млн. осіб, територією в 101,2 тис. кв. км., ВВП 1,6 трлн. дол., на одну особу – 31,5 тис. дол. 96% населення країни – інтернет-користувачі. Незважаючи на те, що в країні практично відсутні корисні копалини, Південна Корея займає перші місця в світі за індексом глобальних інновацій, продуктивності патентів, виробництва товстолистової сталі; перебуває на другому місці за рівнем навичок використання інформаційних технологій, витрат на НДДКР і ступенем розвитку наукової інфраструктури, що дозволяє їй лідирувати в галузях виробництва телекомунікаційної техніки. Досягнуті значні успіхи у суднобудуванні, майже половина світового обсягу виробництва в цій галузі зосереджена саме в цій країні. Також вона лідирує у сфері виробництва чіпів пам’яті, рідкокристалічних дисплеїв, є найбільшим постачальником для компанії Apple. Південнокорейські фахівці володіють унікальними алгоритмами у сфері будівництва висотних будівель, тож найбільші хмарочоси в Малайзії, Дубаї, Сінгапурі побудовані саме корейськими компаніями. Південна Корея була однією з країн з

найкращими економічними показниками під час пандемії завдяки високому попиту на продукцію корейських фірм за кордоном. Найважливішими експортними товарами країни є мікрочіпи, продукція нафтохімії, автомобілі, кораблі, обладнання, а також смартфони і плоскі екрани. Уже в 2021 р. економічні показники Південної Кореї повернулися до передпандемійного рівня.

Досвід так званих азіатських тигрів – Південної Кореї, Тайваню, Сингапуру та Гонконгу давно і уважно вивчається [4, 5] та демонструє, що за останні десятиліття вони спромоглися перетворитися з відсталих на передові країни Азії. Важливими були кілька чинників, насамперед жорстка економічна політика урядів, у тому числі і промислова політика, а також допомога розвинених країн.

Економічний успіх Південної Кореї після закінчення Корейської війни став результатом спрямування урядової стратегії на розвиток виробництва недорогих товарів для експорту. В 60-х рр. склалася основа корейської економічної моделі – чеболі, альянс крупних корпорацій з державою, фінансово-промислові конгломерати, які перетворилися у великі транснаціональні корпорації і стали основою економічного перетворення країни. Із середини 60-х рр. почалася реалізація стратегії проникнення на західні ринки промислової продукції, що потребувало значного фінансування. Основний тягар понесло населення, яке значну частину коштів заощаджувало. Також країна отримала зарубіжні кредити. Кошти спрямовувалися на розвиток експортного виробництва.

Загалом у 60-х рр. зусилля уряду були пов'язані з розвитком імпортозаміщення, легкої промисловості, орієнтованої на експорт, підтримкою товарів виробничого призначення; в 70-х рр. розвивалася важка промисловість, хімічна галузь, пріоритетним став імпорт технологій, а не капіталів, зростала конкурентоспроможність експортної продукції; у

80-х рр. корейці зосередилися на структурних перетвореннях у промисловості та розвитку наукомістких технологій, а також підвищенні якості робочої сили – поліпшенні освітніх і кваліфікаційних характеристик; у 90-х рр. – концентрувалися на підвищенні продуктивності праці, а також рівномірному розвитку регіонів. Починаючи з 2000-х рр. відбувається активна інституційна робота із забезпечення сучасного інноваційного розвитку. Власне потужна інноваційна інфраструктура в РК була створена впродовж останніх 20 років.

Дослідники зазначають, що Південна Корея за останні півстоліття досягла велетенських успіхів у науці й технологіях завдяки створенню унікальної інноваційної системи, інвестування у розвиток людських ресурсів та НДДКР [3].

Як показала практика Південної Кореї, рівень технологічного розвитку й потужна масштабна індустріалізація базується на сильному освітньому фундаменті й орієнтованій на зовнішній світ стратегії розвитку. Для України цей досвід означає, по-перше, що можливості створювати і використовувати нові знання й технології залежать від рівня та якості освіти. Відповідно створення системи висококваліфікованої освіти у науково-технічному секторі розглядається як перша сходинка у становленні високорозвинутої країни. Саме зміцненням ролі освіти в процесі модернізації було забезпечене досягнення стійкого розвитку у Південній Кореї. Пройдений шлях від імітації й запозичення зарубіжного досвіду до впровадження власних креативних інновацій. Окрім цього, корейський досвід засвідчує необхідність прискореного розвитку внутрішнього ринку і сприяння розвитку малого бізнесу.

Звідси уроки, які Україна може запозичити: визначальним для науково-технічного розвитку й економічного росту країни є людські ресурси; жодні стимули не зможуть мотивувати приватний бізнес вкладати

гроші у розвиток технологій краще, ніж насправді ринкова економіка з розвинутою інноваційною інфраструктурою.

Однак варто звернути увагу і на військову складову успіху перетворень в країні, між якою і Північною Кореєю пролягає один із найбільш мілітаризованих кордонів. Ігор Попов на власній фейсбук-сторінці зазначає, що Девід Ігнатіус не розкриває «важливу маленьку деталь, без якої не складається загальна картина. Гарантом безпеки Південної Кореї стали десяток постійних американських військових баз на її території, із контингентом 28 тис. військовослужбовців, важким озброєнням, десятками сучасних бойових літаків і протиповітряною системою THAAD. У 1958–1991 рр. на корейській території була розміщена американська ядерна зброя. На озброєнні південнокорейської армії перебувають ракети *Hyunmoo 2* з дальністю до 800 км» [2]. Саме американська військова присутність дала змогу провести реформи уряду Пак Чон Хі та створити «корейського економічного тигра».

Тож досвід мирного розвитку і модель економіки Південної Кореї може стати прикладом і бути корисним для України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жолудь О. Південна Корея: справжні причини грандіозного зростання. URL : https://voxukraine.org/pivdenna-koreya-spravzhni-prichini-grandioznogo-zrostannya/#_ftn2
2. Попов Ігор. URL : <https://www.facebook.com/100001030750080/posts/pfbid02h9KRhwoCcmKLfN5Dgcm2AqX5kCovwyCh5Ef4QjG4NZVL6k4qV3cnpEFo8efuhzHvl/?d=n>
3. Ткаченко В. Секрет інноваційного прориву Південної Кореї: досвід для України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2184059-sekret-innovacijnogo-prorivu-pivdennoi-korei-dosvid-dla-ukraini.html>
4. Яковенко Л. І. Промислова політика в трансформаційній економіці. Полтава. Скайтек. 2000. 314 с.
5. Яковенко Л.І. Світовий досвід реалізації промислової політики – Японія та Південна Корея. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Міжвузівський збірник наукових праць. Випуск 11. Дніпропетровськ : «Наука і освіта», 2000. С. 48–55.
6. David Ignatius. Biden hunkers down for a long, limited war in Ukraine. URL : <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/06/02/biden-hunkers-down-long-limited-war-in-ukraine/>